

Història de Calaf

La Segona República

El resultat de les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 van provocar que dos dies després, el 14 d'abril, s'instaurés la República a l'Estat espanyol. El nou règim no va poder frenar la radicalització cada cop més evident de la societat espanyola i catalana i, finalment, es va arribar a l'enfrontament armat. No ens allargarem a l'hora d'explicar els fets que es van produir durant aquest període a nivell general. Simplement enumerarem que de 1931 a 1933 la tendència del govern republicà fou reformista i per tant, dominada pels republicans d'esquerres. Posteriorment, amb la victòria de la CEDA (Confederación española de derechas autónomas) a les eleccions de 1933, va arribar l'anomenat bienni negre, dominat per la dreta i, finalment, van tornar a imposar-se les esquerres amb el triomf del Front Popular a les eleccions de 1936. Tant en un com a l'altre bàndol hi havia diferents tendències. A l'esquerra podíem trobar republicans moderats, socialistes, comunistes i anarquistes, mentre que a la dreta hi havia carlins, alfonsins, falangistes i la CEDA. Per una altra banda també hi havia el problema de les autonomies per Catalunya, el País Basc i Galícia, demandades per sectors diversos de la societat d'aquests territoris. La dreta —a excepció de la Lliga Regionalista— i una part de l'esquerra eren contraris als estatuts d'Autonomia, i finalment només es va posar en marxa el de Catalunya, això sí, amb considerables retallades. En termes generals van donar suport als partits de dretes els terratinents, els industrials i l'església catòlica, mentre que les esquerres es nodrien dels treballadors i camperols sense terra, sense oblidar la militància de molts intel·lectuals del país. La influència de l'església va fer que en alguns casos gent de classe baixa, que en principi havien de donar suport a les esquerres, es posessin al costat de les dretes, sobretot en l'àmbit rural, ja que les esquerres tradicionalment havien tingut una actitud anticlerical. A mida que els diferents governs van anar actuant, el trencament es va anar fent més profund. Sens dubte va influir en la situació la manca a l'Estat espanyol d'una classe mitjana potent, que podria haver ajudat a acostar posicions. Probablement només a Catalunya i al País Basc, gràcies al seu major progrés, es podia trobar aquesta

classe mitjana i per això un partit més moderat com ERC. tenia un considerable pes electoral, mentre que a la resta de l'Estat les formacions polítiques de centre esquerra o esquerra moderada no podien competir amb les més radicals. Com ja hem dit abans, la situació va arribar a un trencament tan profund que va generar el cop d'Estat del 18 de juliol de 1936 i l'esclat de la Guerra Civil. En relació amb la nostra vila cal dir que els anys de la República van ésser també força moguts. En primer lloc, les eleccions de l'any 1931 no van suposar cap trencament amb l'època anterior ja que va continuar el mateix alcalde, Josep Anguera Mir. Aquest personatge es va mantenir a l'alcaldia fins l'any 1933, data en la qual va dimitir i va ésser substituït pel seu company Anton Servitje Forn. Malgrat aquesta continuïtat el consistori no va tenir cap problema per manifestar la seva adhesió al govern republicà, tal com es pot veure en una acta del 25 d'abril de 1931. Poc després l'Ajuntament calafi va aprovar l'Estatut d'Autonomia, anomenat Estatut de Núria, concretament el 18 de juliol de 1931, quatre dies després de la seva proclamació i posterior tramesa als consistoris catalans per part de la Generalitat. En el referèndum que es va produir per l'aprovació de l'Estatut, a Calaf tot el cens va votar a favor del text estatutari, la qual cosa va suposar que hi hagués 460 vots afirmatius. Les dones, que en aquells moments encara no podien

exercir el dret a vot, van recollir més de 400 signatures d'adhesió. Com ja hem apuntat abans, aquest Estatut va arribar a les Corts espanyoles i va ésser aprovat amb considerables retallades. També durant aquest any es va fundar a la nostra vila el centre d'Esquerra Republicana, que va instal·lar la seva seu al segon pis de l'anomenat Cafè Rossell, és a dir, a la casa Felip, un dels immobles que avui dia forma part de l'edifici de l'Ajuntament. Cal destacar que aquest Centre va editar quinzenalment una revista anomenada *Forja*, de la qual en van sortir 8 números, de juliol a octubre de 1932. Desgraciadament no hem tingut accés als continguts d'aquesta publicació, però lògicament havia de tenir una línia editorial contraposada a la de *Vida Mariana*, ja que era portaveu d'Esquerra Republicana de

La casa Felip, antiga seu d'Esquerra Republicana de Catalunya

Història de Calaf

de Catalunya i, per tant, donava segurament suport a les iniciatives del govern de la Generalitat i de la República en el seguit de lleis progressistes que s'estaven aprovant. Un altre fet destacat de l'any 1931 van ésser les visites que va efectuar Francesc Macià a la nostra vila. La primera es va produir el 25 de maig mentre que la segona es va produir durant

Francesc Macià

el transcurs de la Festa Major. En aquesta última el President de la Generalitat es va dirigir als assistents des del balcó de l'antic local de la Unió Calafina, a la Plaça de les Eres, que des d'aquell dia va anomenar-se Plaça de Francesc Macià. Durant la celebració d'aquesta Festa Major cal destacar que es va produir la inauguració del nou local de la Unió Calafina, a l'Avinguda de la Pau, edifici que encara avui és la seu de l'esmentada entitat. Amb relació a la situació política hem de ressaltar que l'agost de 1931 es van produir eleccions de Diputats a Corts i a Calaf van guanyar les candidatures d'esquerres, amb 249 vots, enfront de les dretes amb només 119. La nostra vila va ésser l'únic lloc de l'Alta Segarra on es va produir la victòria progressista i, de fet, van ésser els únics comicis amb un resultat d'aquestes característiques. Com ja havíem esmentat anteriorment la Catalunya rural normalment va donar suport a la dreta i Calaf no en seria una excepció malgrat aquests primers resultats. Tal com vam avançar en el fascicle anterior, l'actitud de l'església, cosa que es pot observar llegint els articles de la revista *Vida Mariana*, va passar d'ésser tolerant amb el nou Règim a oposar-s'hi totalment, a causa de l'aplicació de lleis com les del divorci, entre d'altres. Aquest fet

lògicament va afectar molts creients que potser no havien votat al principi, o ho havien fet per formacions d'esquerres, a variar el seu vot en posteriors conteses electorals. D'aquesta manera, en les eleccions de Diputats a la Generalitat, la Lliga ja va superar a l'esquerra en l'àmbit calafi, concretament els primers van obtenir 200 vots per 196 els segons. A partir de 1933 les dones també van obtenir el dret a participar en les eleccions i això encara va afavorir més les posicions conservadores. D'aquesta manera, en les eleccions generals de 1933 la Lliga va obtenir 453 vots pels 264 de l'esquerra, en les municipals de 1934 l'agrupació "Concòrdia", que era la llista de dretes, va vèncer per 475 vots a 276 a l'esquerra i, finalment, als comicis de l'any 1936 la coalició dretana del Front Català d'Ordre va vèncer per 469 vots a 255 el Front d'esquerres, la versió catalana del Front Popular. L'esmentat domini conservador no significa que a l'època republicana no hi hagués a la nostra vila un important moviment associatiu sobretot per part de les tendències progressistes.

D'aquesta manera, a banda de la fundació del centre d'Esquerra Republicana al qual havíem fet referència anteriorment, l'any 1932 es va crear la "Unió de treballadors de la terra de Calaf i Comarca", que estava integrada dins el sindicat "Unió de Rabassaires"; el març de 1934 es va constituir la secció de Calaf de la "Unió Socialista de Catalunya" i l'agost del mateix any es va crear la "Societat de Projeccions i Oficis varis de Calaf" que estava integrada dins la "Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya".

També hi ha constància de la creació l'any 1933 de la "Unió obrera d'Indústries, Arts i Oficis", però malgrat el nom —que podria semblar també de caire progressista— la filiació de les persones que l'integraven ens fa pensar que defensava posicions conservadores. A banda d'aquestes associacions de caire polític també hem de destacar la presentació del "Futbol Club Deportiu Calaf" pel juliol de l'any 1933, amb seu a la Plaça de les Eres número 19. Hem de ressaltar que després d'un període de refredament, va renéixer l'afecció al futbol i entre els anys 1932 i 1935 hi documentats un bon nombre d'encontres celebrats altre cop al camp del Capellà de la Torra. En relació als fets que van ocórrer en aquesta època cal destacar que, lògicament, van anar reflectint el creixement de la pugna política i social també dins la nostra vila. El 8 de juny de 1932 va aparèixer destrossada la creu del cementiri, la qual cosa ens demostra la creixent tensió que hi havia entre uns i altres. Quatre dies després va visitar altre cop la vila el

L'actual seu de la Unió Calafina s'inaugura per la Festa Major de 1931.

Història de Calaf

el president Macià, concretament el centre d'Esquerra Republicana. Segons la revista *Vida Mariana* no hi va haver manifestació popular per rebre'l i, a més, "l'Ajuntament no anà a saludar-lo per no tenir notícia oficial de la seva vinguda". Aquest fet també dóna fe de la mala maror que segurament es vivia a Calaf ja que no és gaire corrent que davant la visita de tot un President de la Generalitat el consistori ni tan sols el rebés oficialment. En la mateixa revista *Vida Mariana* de desembre de 1933 es parla dels comicis de l'any 1933 tot dient que "l'endemà d'unes eleccions generals de trista recordança pels fets lamentables que les precediren i que tots hem de condemnar, qualsevol que en sigui el culpable". Aquests incidents sembla que es produïren la vigília del dia de les eleccions i tornen a denotar l'apassionament amb que es van viure. Desgraciadament en l'escrit de la revista no s'expliquen els fets que van succeir, però la memòria dels nostres convilantans de més edat sí que recorda enfrontaments destacats, tot i que no podem assegurar que coincideixin amb els esmentats. D'aquesta manera hom

recorda que fins i tot hi va haver un tiroteig en el qual va resultar ferit un seguidor dels partits d'esquerres. Segons sembla, la radiografia de la ferida va estar exposada durant un temps als Cafè Rossell, indret que com ja hem dit anteriorment era la seu del Centre d'Esquerra Republicana. L'historiador Jordi Torner també recorda en el llibre de commemoració dels 75 anys dels Pastorets de Calaf que l'esposa del candidat conservador Jaume Muns va anar a fer campanya electoral per les eleccions municipals de l'any 1934 "al carrer Sant Antoni, feu tradicional d'esquerres, i va rebre ous i tomàquets com a resposta al seu atreviment". Aquestes eleccions, el resultat de les quals ja hem esmentat anteriorment, van donar l'alcaldia al cap de llista de "Concòrdia", Jaume Muns i Palà, que va ocupar el càrrec acompanyat de 5 companys més de la seva agrupació, mentre que l'oposició va restar formada pels candidats d'Esquerra Antoni Vidal i Pere Botines. Aquest últim va ésser el protagonista dels anomenats fets d'octubre de l'any 1934. Els esmentats fets cal relacionar-los amb el moment polític que

es vivia a tot l'Estat, ja que l'entrada al govern de tres ministres de la CEDA va provocar un rebuig molt gran entre totes les persones d'esquerres del país. També va influir decisivament el conflicte entre el govern de la Generalitat, presidit en aquells moments a causa de la mort de Macià l'any 1933 per Lluís Companys, i el Govern espanyol, en mans d'Alejandro Lerroux, pel tema de la llei de Contractes de Conreu. A aquesta llei, de caràcter reformista, s'hi oposaven els elements reaccionaris de tot el país, i en aquells moments a Madrid hi havia un govern de dretes, que va declarar-la anticonstitucional. Aquesta situació va provocar l'octubre de 1934 una revolta a Astúries i la proclamació per part de Companys de l'Estat Català dins la República federal espanyola. Malgrat que la iniciativa de Companys va ésser derrotada ràpidament, a Calaf, el dirigent d'ERC Pere Botines va prendre possessió el dia 6 d'octubre de 1934 de l'alcaldia seguint ordres del govern català. Això va provocar que, un cop va ésser derrotat el moviment, els que hi van participar van ésser empresonats i se'ls va

Futbolistes calafins camp del Capellà de la Torre entre 1934 i 1935

Jugadors del Calaf al camp del Sant Ramon, a la dècada dels 40

Història de Calaf

fer consell de guerra. També, arran d'aquests fets, van ésser separats dels seus càrrecs l'encarregat del rellotge públic, Francesc Villorquina i l'agutzil Josep Serra, tot i que a aquest últim se li va permetre permutar el seu ofici pel de sereno. Lògicament aquestes detencions no van servir per calmar els ànims i després de la victòria del Front Popular els afectats van tornar a ocupar els seus càrrecs. El 28 de febrer de 1936 el conservador Jaume Muns va renunciar a l'alcaldia al·legant motius de salut i una acta de l'Ajuntament de 7 de març reflecteix la tensió que es va produir en la sessió entre els membre de l'oposició i el govern, que va provocar els crits dels assistents i la posterior intervenció de la Guàrdia Civil. La renúncia de Jaume Muns va fer que fins l'inici de la Guerra Civil ocupés l'alcaldia Ignasi Farrés, que tot i pertànyer a l'agrupació "Concòrdia" mantenia més bones relacions amb l'oposició que el seu antecessor. No tenim, a partir d'aquesta data, més notícies d'enfrontaments entre uns i altres. Potser la nostra vila es va veure immersa en el clima polític de la resta del Principat, ja que la premsa del moment qualificava la situació que es vivia al nostre país com "l'oasi català" per la manca d'enfrontaments de consideració en relació amb la resta de l'estat, on la violència tant d'un signe com de l'altre hi era molt present. A banda d'aquests incidents característics d'una situació que va portar al país a una

terrible guerra, cal destacar també altres fets importants que van succeir a la nostra vila durant el període republicà. El primer és la creació d'un setmanari que portava per títol *La Veu de la Segarra* a finals de l'any 1931, sota la direcció d'un tal Segalés. Aquesta publicació va tenir una vida molt curta ja que a començament de 1932 hi ha constància de que havia desaparegut. El segon és la celebració l'any 1932 de les noces d'argent de l'arribada dels germans de la Salle a la nostra població. Cal dir, amb relació als esmentats religiosos, que segons la llei de congregacions de l'any 1933 aquests havien de deixar l'ensenyament i per aquest motiu es va crear la societat "La instrucció popular" per poder mantenir oberta l'escola que regentaven, que passaria a anomenar-se col·legi Balmes. La victòria electoral de les dretes de l'any 1933 va deixar aquesta llei sense efecte i per tant els germans de la Salle no van haver d'abandonar l'ensenyament a la nostra vila fins a l'inici de la Guerra Civil. El tercer fet important és que, també durant l'any 1932, es va començar a parlar de la divisió comarcal i, malgrat que sembla que la tendència generalitzada al nostre territori era que l'altiplà calafi es constituís en la comarca de l'Alta Segarra, finalment això no es va produir. Segons una acta de l'Ajuntament de Calaf de 17 de desembre de 1932, el consistori va demanar pertànyer a la demarcació d'Igualada ja que

no es podia constituir una comarca pròpia per la poca extensió i manca de població que hi havia a l'Alta Segarra. Amb aquesta decisió el nostre territori es va veure englobat dins la comarca de l'Anoia, situació que actualment encara perdura i que lògicament no és la que més s'adiu amb la nostra història. També és destacable que durant el mes de juny de 1934 es va produir la dissolució del sometent de Calaf. Com en altres indrets van ocupar els càrrecs dels cessants persones properes a Esquerra Republicana, reflectint doncs la realitat política catalana. En el transcurs del mateix any es van produir obres al centre catòlic i va passar per la nostra vila la "Volta Ciclista a Catalunya". Segons sembla Calaf va ésser control d'aprovisionament d'una etapa d'aquesta cursa ciclista i es va oferir als participants begudes i menjar durant una neutralització de 5 minuts de la prova. Finalment hem de destacar que, gràcies a la importància que concedia el govern republicà a l'educació, es va decidir tirar endavant la construcció d'un nou centre escolar. Mentre això no es produïa es va decidir llogar un local de nova construcció propietat del senyor Calderer a l'Avinguda de la Pau. Tot i els treballs efectuats per construir el nou col·legi, del qual es van aixecar plànols i fins i tot es van conservar els fonaments durant força temps, finalment només va quedar en projecte i el local del senyor Calderer va ésser seu de l'escola pública fins els anys 60.

Taula cronològica

Data	Catalunya, Espanya i Europa.	Calaf i comarca
1931	Eleccions municipals. Proclamació de la República el 14 d'abril i exili d'Alfons XIII. Fundació d'ERC i de UDC Francesc Macià President de la Generalitat. Elaboració i aprovació en referèndum de l'Estatut de Núria. Alcalà Zamora president de la República i Azaña President del govern.	Josep Anguera elegit alcalde de Calaf. Macià visita la nostra vila en dues ocasions. Es crea el Centre d'Esquerra Republicana de Calaf. Adhesió del consistori per a l'Estatut. 460 vots afirmatius en el referèndum per l'Estatut a la nostra vila. Inauguració del nou local de la Unió Calafina. Publicació d'una revista anomenada <i>La Veu de la Segarra</i> .
1932	Les Corts espanyoles aproven l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Eleccions al Parlament de Catalunya. Insurrecció Anarquista de l'Alt Llobregat. Supressió de la pena de mort. Legalització del divorci. Creació de la Guàrdia d'Assalt. Insurrecció del general Sanjurjo.	Noces d'argent dels germans de la Salle. Publicació de la revista <i>Forja</i> per part del Centre d'ERC. Creació de la "Unió de treballadors de la terra de Calaf i comarca". Apareix destrossada la creu del cementiri.
1933	Mor Francesc Macià. Lluís Companys President de la Generalitat. Es promulga l'Estatut interior de Catalunya. Es funden la Falange Española i la CEDA. Les dretes guanyen les eleccions municipals i generals. Alejandro Lerroux, president del govern espanyol.	Presentació del FCD. Calaf i fundació de la "Unió obrera d'Arts i Oficis". Incidents "lamentables" a la nostra vila la vigília de les eleccions generals. Dimiteix Josep Anguera com a alcalde i el substitueix Anton Servitje Forn.
1934	La CEDA arriba al govern. Conflicte entre els governs català i espanyol per la Llei de Contractes de Conreu. Insurrecció a Astúries i successos del 6 d'octubre a Catalunya. Empresonament de Companys i president accidental de la Generalitat el Coronel Francisco Jiménez Arenas.	La candidatura conservadora "Concòrdia" venç a les eleccions municipals al grup de "l'esquerra". El nou alcalde serà Jaume Muns i Palà. El 6 d'octubre Pere Botines, d'Esquerra, es possessiona de l'alcaldia en compliment de les ordres de Companys. D'això en sortirà un consell de guerra contra Botines i els seus correligionaris. Contracte de lloguer amb el senyor Calderer per situar les escoles en un local de l'Avinguda de la Pau. Pas de la "Volta Ciclista a Catalunya" per Calaf.
1935	Fèlix Escalas i Ignasi Villalonga, Presidents de la Generalitat. Fundació del POUM. Escàndol de l'estraperlo i caiguda del govern Lerroux. Negociacions per formar el Front Popular.	
1936	El Front Popular guanya les eleccions generals. Lluís Companys altre cop President de la Generalitat. Creació del PSUC. L'oasi català. Assassinats del tinent Castillo i de Calvo Sotelo. Aixecament militar del 18 de juliol i inici de la Guerra Civil.	Tensió entre govern i oposició al pleneri de l'Ajuntament. Jaume Muns renuncia a l'alcaldia i és substituït per Ignasi Farrés. Projecte de construcció de noves escoles.